



ISSN: 3060-4613



MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI



O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti



No5(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal



MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI



Elektron nashr. 610 sahifa,
18-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijranovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

| | |
|--|-----|
| O'quvchi yoshlarni muhandislik kasblariga yo'naltirishda xorij tajribasi..... | 10 |
| Maxamov X. T., Omondavlatova Sofiya Baxtiyor qizi | |
| 2-sinf darslarida "4K" ko'nikmalarini shakllantirish: XXI asr savodxonligi poydevori | 14 |
| Jo'rayeva Nargiza O'ktamovna | |
| Ommaviy axborot vositalarining inson ruhiy salomatligiga ta'siri: empirik tadqiqot natijalari..... | 18 |
| Abdinazarova Bibixonim Rashid qizi | |
| Talabalar uchun amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda texnik loyihalarning o'rni | 23 |
| Axmadaliyev Mansurbek Erkaboy o'g'li, Rejabov Jaloliddin Sadiq o'g'li | |
| Masalalarni modellashtirish metodi yordamida yechish yo'llari | 28 |
| B. B. Qarshiyev, Bekmuradov Bobur Toyloq o'g'li | |
| Maktabgacha ta'lim tashkilotida elektron o'quv materiallaridan foydalanishning afzalliklari..... | 34 |
| Tog'aymurodova Marjona Yusuf qizi | |
| Raqamli ta'lim muhitida dizaynerlik faoliyatlarini rivojlantirishning zamonaviy metodlari..... | 39 |
| Satvoldiyeva Malaxatxon A'zamjanovna | |
| Metall va metallmas buyumlarga ishlov berish texnologiyasi fanidan amaliy dars mashg'ulotlarini raqamli texnologiyalar asosida o'qitish metodikasi | 47 |
| A. Safarov | |
| Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni shakllantirish mezonlari..... | 57 |
| Xolmatov Doston Dilshod o'g'li | |
| 7–8-sinf biologiya darslarida kompetensiyaviy yondashuvni takomillashtirish metodikasi | 60 |
| Xolmurodova Sarvinoz | |
| Zamonaviy adabiyotda lider ayol portreti va shaxsiy rivojlanish falsafasi..... | 64 |
| G'afforova Dildora Ergashevna | |
| Boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn ustida ishlash metodikasini takomillashtirishning pedagogik asoslari..... | 69 |
| Yusupova Umida Zayniddin qizi | |
| Umumta'lim maktabida xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalashda kreativ yondashish texnologiyalarining mazmun-mohiyati..... | 74 |
| Shomirzayev Maxmatmurod Xuramovich, G'aniyeva Dilfuza A'lam qizi | |
| Oila muhitining raqamli tadbirkorlik motivatsiyasiga ta'siri: psixologik tahlil | 78 |
| Tursunov Lutfulla Sayfullayevich, Boyqobilova Sevinch Fazliddin qizi | |
| Maktab va muzeylar aloqadorligini ta'minlash asosida o'quvchilarni ma'naviy merosga hurmat ruhida tayyorlashning pedagogik texnologiyasi | 81 |
| Nizomxonova Nargizaposhsho Ekrixon qizi | |
| Boshlang'ich sinf o'quvchilarida produktiv o'qish malakasini shakllantirish..... | 86 |
| Xurramova Sojida Abdunazar qizi | |
| Oliy ta'lim tizimida liderlik kompetensiyalarini takomillashtirishning kompleks yondashuvlari..... | 91 |
| Risvayeva Charos Zaydilla qizi | |
| Sport sohasining ommaviyligi va inklyuzivligi | 94 |
| Z. N. Urunova, M. Jaborova | |
| Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida psixologik muhitni swot-tahlil qilish va korreksiyalash | 97 |
| Sattorova Shirinoy San'atovna | |
| Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kognitiv kompetentligini rivojlantirishda integrativ yondashuv .. | 100 |
| Buvrayev Akram Rustam o'g'li | |
| Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy nutqiga qo'yiladigan talablar | 104 |
| Xolmuminova Dilfuza Xolmamatovna | |
| O'qituvchining kasbiy faoliyatida ma'naviy-axloqiy fazilatlarining ahamiyati | 107 |
| Jumanazarova Diinoza Umurzaqovna | |
| Hadislar yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy-axloqiy sifatlarni shakllantirish | 111 |
| Akaboyeva Malika Raxmatovna | |
| Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mustaqil fikrlashga o'rgatish texnologiyasi | 114 |
| Beshimova Muazzam Bahodirovna, To'lanboyeva Farangis Ibrohimjon qizi | |



| | |
|---|-----|
| Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari | 117 |
| <i>Xoliyeva Sevara Rustam qizi</i> | |
| Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda multimedia texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyasini tarkib toptirish | 122 |
| <i>Narmatova Fotima Dilshod qizi</i> | |
| Organizing Physics Lessons in General Education Schools Based on Gamification Elements | 127 |
| <i>Y. A. Mamatokhunov, U. S. Ismoilov, M. A. Muxtorjonova</i> | |
| Maktabgacha yoshdagi bolalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda didaktik o'yinlarning samaradorligi.... | 129 |
| <i>Meyliyeva Sevinch Bozor qizi</i> | |
| Anoreksiyasi va bulimiyaning psixologik determinantlari hamda klinik jihatlari | 132 |
| <i>Askarova Nargiza Abdivaliyevna, To'raqulova Sevinch Sattorjon qizi</i> | |
| Koxlear implantli bolalar fonematik eshituvini shakllantirish asosida tovush talaffuzini shakllantirish | 136 |
| <i>Bozorov Otobek Yo'ichi o'g'li, Yakubova Asalxon Ulug'bek qizi</i> | |
| Qisqa masofaga yuguruvchi yosh sportchilarning kuch va tezlik-kuch ko'rsatkichlarini rivojlantirishda yillik rejalashtirish samaradorligi | 139 |
| <i>Eshpulatov Jamshid Nuraliyevich</i> | |
| Разработка модуля автопрокторинга для платформ дистанционного обучения на основе компьютерного зрения и анализа активности пользователя | 144 |
| <i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович</i> | |
| Определение нарушений академической честности на онлайн-экзаменах на основе компьютерного зрения: алгоритм и эффективность модуля камерaproctor | 149 |
| <i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович, Маматов Исломбек Ильесович</i> | |
| Zamonaviy ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalari: imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar | 154 |
| <i>Delov To'Iqin Erkinovich, Gulmirzayeva Zulayho Ko'klanboy qizi</i> | |
| Ijtimoiy tarmoqlarning talaba yoshlar psixologiyasiga ta'siri | 160 |
| <i>Saidakbarova Nigora Abduraxim qizi</i> | |
| Talabalarni ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashning besh blokli pedagogik modeli | 165 |
| <i>Amonov Mirjon Namozovich</i> | |
| O'smirlarning raqamli texnologiyalarga qaramligi va uning psixologik salomatlikdagi o'rni | 170 |
| <i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Normamatova Aziza Ibroxim qizi</i> | |
| Qizlarda erta nikohning psixologik omillari va sabablari | 174 |
| <i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i> | |
| Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv motivlarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari | 178 |
| <i>Jumayeva Guzal Xayriddin qizi</i> | |
| Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda barmoqlar harakati mashqlari asosida kichik motorika va harakat koordinatsiyasini rivojlantirish | 183 |
| <i>Mirzakarimov Yuldashboy Abdinabiyevich</i> | |
| Globalashuv sharoitida yoshlar tashkilotlari orqali milliy o'zlikni anglashni shakllantirishning pedagogik strategiyalari..... | 187 |
| <i>Axralova Marg'uba Akmalxanovna</i> | |
| Tarbiya fani asosida o'quvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirish imkoniyatlari | 191 |
| <i>Jumanova Xafiza Xoliqulovna</i> | |
| Zamonaviy ilmiy-texnika taraqqiyoti sharoitida texnologik ta'lim mazmunini STEM yondashuvi asosida integratsiyalash va talabalarning texnik fikrlash kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish | 196 |
| <i>Imanov Baxtiyor Berdiyevich, Qulmamatova Xurshida Abduxamidovna, Barataliyeva Nasiba Maxmadaminovna</i> | |
| Ijodiy kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv jarayonining mazmuniy ta'minoti | 202 |
| <i>Kubayeva Mavluda Baxtiyor qizi</i> | |
| The Influence of a Competency-Based Approach on Educational Quality in Physics Instruction | 205 |
| <i>A. Xakimov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, M. A. Ne'matova</i> | |
| Umumta'lim maktablarida o'quvchilarning ekologik savodxonligini shakllantirishning amaliy holati | 208 |
| <i>Majitov Turg'unali Anvar o'g'li</i> | |
| Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilariga ingliz tilini o'rgatishning pedagogik va psixolingvistik xususiyatlari..... | 214 |
| <i>Ismoilova Muattar Ilyosovna</i> | |
| Sharq mutafakkirlarining yoshlarni mehnat va kasb-hunarga o'rgatish bo'yicha qarashlari | 219 |
| <i>Alqarov Qodir Xolmatovich, Irmatov Pirmuhammad Normat o'g'li</i> | |

| | |
|---|-----|
| Metallar mavzusini interfaol metodlar asosida o'qitish orqali o'quvchilar kreativligini oshirish | 222 |
| Murodova Sayyora Qanoatovna | |
| Moliyaviy terminlarni tarjima qilishning metodologik muammolari | 226 |
| Norboyeva Dilafuz Djumaqulovna, Suvonov Ozodbek Jamshid o'g'li | |
| Oliy ta'lim muassasalarida yakuniy nazorat jarayonlarini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida tashkil etishning afzalliklari | 230 |
| Abdunabiyeva Kamola Mansurovna | |
| Pedagogik ta'limda AI-tutor texnologiyalaridan foydalanish: o'zaro ta'sir mexanizmi va samaradorlik tahlili | 236 |
| Abdunabiyeva Maftunaxon Solijon qizi | |
| Talabalarda prokrastinatsiyani kamaytirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari | 240 |
| Kozimov Sayfulloh Maxammadjon o'g'li | |
| Kompetensiyaviy yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faoliyatini rivojlantirish | 245 |
| Raximov Zokir Toshtemirovich | |
| Yosh voleybolchilarning umumiy va maxsus jismoniy tayyorgarliklarini oshirishning pedagogik asoslari | 249 |
| Temirov Shoirbek Raimjonovich | |
| Oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv jarayonlari mexanizmlarini takomillashtirish | 253 |
| Kimsanova Rahnamo Solijonovna | |
| Milliy kurash vositasida yoshlarning irodaviy sifatlarini rivojlantirish | 257 |
| Muratov Muzaffar Shermamatovich | |
| Xavotirlanish muammosining psixologik-pedagogik adabiyotlarda o'rganilganligi va o'smirlik davrining psixologik xususiyatlari | 261 |
| Mutalibjonov Nurillo Iroiljon o'g'li | |
| Bo'lajak pedagoglarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning innovatsion va refleksiv asoslari | 264 |
| Oblayeva Lobar Erdonovna | |
| STEM Education Technology: Physics Teaching Methodology and Future Innovations | 268 |
| Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Odinakhon Sotvoldiyeva Abdumannob qizi | |
| Mustaqil ta'limni tashkil etishning nazariy asoslari | 272 |
| Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna | |
| Maktabgacha tarbiya yoshda bolalar kognitiv sohasining tadqiq qilinishi | 276 |
| Raxmonova Shaxrizoda Laziz qizi | |
| Modernization of Physics Teaching Methodology Based on Stream Integration in Vocational Schools | 279 |
| S. Z. Zaynobiddinov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Z. M. Orifjonova | |
| Cultural Competence as a Core Component of Foreign Language Teaching: Theoretical Foundations and Pedagogical Integration | 282 |
| Shahlo Obidova | |
| Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarning akmeologik madaniyatini rivojlantirishda ART-pedagogik texnologiyalardan foydalanish | 286 |
| Shodmonova Shoira Saidovna, Sharifova Dildora Shavkiddin qizi | |
| Talabalarning to'garak mashg'ulotlari orqali ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish yo'llari | 290 |
| Turakulova Feruza Mamadoli qizi | |
| Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari | 294 |
| Xoliyeva Sevara Rustam qizi | |
| Texnologiya darslarida raqamli texnologiyalar vositasida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi | 298 |
| Xudoyberdiyeva Nilufar Raximqulovna | |
| Umumta'lim maktablari musiqa darslarida media-kontentlardan foydalanib o'quvchilarda estetik didni shakllantirish | 302 |
| Xudoyqulov Asilbek Aziz o'g'li | |
| Педагогические стратегии профилактики раннего профессионального выгорания у студентов-медиков (в условиях высокой информационной нагрузки) | 305 |
| Асророва Мафтунабегим Махаммадризо кизи | |
| Формирование самооотношения у подростков, переживших насилие | 308 |
| Кушакова Наргиза Исламбаевна, Азаркова Миланика Дмитриевна | |
| Изучение развития эпистемических знаний у учащихся 5-го класса в педагогико-психологической литературе | 311 |
| Нехочина Лола Шахобиддиновна | |



| | |
|--|-----|
| Когнитивные уровни читательской деятельности в заданиях PIRLS: типология, процессы понимания и система оценивания..... | 314 |
| Нуруллаева Шахло Уктамовна, Александра Валерьевна Шаркова | |
| Oila tushunchasi uning ijtimoiy ahamiyati haqida sharq mutafakkirlarining qarashlari..... | 321 |
| Shokirov Xolida O'rozboq qizi, Abdurashidova Sarvinoz Akrom qizi | |
| Boshlang'ich sinf o'quvchilarida sog'lom turmush tarzi madaniyatini shakllantirishda zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarining uyg'unligi | 325 |
| Bekmirzayev Shavkat Olim o'g'li | |
| Global ta'lim tendensiyalari asosida maktabgacha ta'lim mazmunini transformatsiyalash mexanizmlari | 329 |
| Haqqiyeva Fotima Olimjonovna | |
| O'zbekiston mustaqillik taraqqiyotining turli bosqichlarida ta'lim paradigmalarining evolyutsion tahlili | 333 |
| Usmonov Salohiddin Dushan o'g'li, Sayfullayeva Parvina | |
| Malaka oshirish tizimida o'qituvchi-pedagoglarning hamkorlikka asoslangan yondashuvining ilmiy ahamiyati..... | 338 |
| Sobirova Lobar Raximovna | |
| Qutqaruvchilarning maxsus jismoniy tayyorgarligini oshirishda ilmiy-metodologik yondashuvning ahamiyati | 343 |
| Abdunosir Abdurasulovich G'afurov | |
| Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq buzilishi kamchiliklarini bartaraf etishda pedagogik yondashuv | 347 |
| To'rayeva Dilbar, Zulayxo Nazarova | |
| Maktabgacha ta'limga qo'yiladigan davlat talablarining mazmun-mohiyati | 350 |
| Samadova Mahliyo, Zulayxo Nazarova | |
| Harakatli o'yinlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish | 354 |
| Yaxyayeva Sojida Abduraximovna, Mustafayeva Dilfuza Jumanovna | |
| Multimodal yondashuv asosida talabalarning ekologik kompetensiyalarini takomillashtirish tizimining ahamiyati..... | 358 |
| O'sarova Muborak Fahriddinovna | |
| Oliy ta'lim muassasalarida o'quv faoliyati samaradorligini monitoring qilish tizimini loyihalashning tashkiliy-pedagogik asoslari..... | 362 |
| Kurbanov Dilmurat Marupjanovich | |
| Shaxs kamolotida ijtimoiy moslashuv va ma'naviy tarbiyaning ahamiyati | 367 |
| Nazira Axmadjonovna Dadaboyeva | |
| Individual yondashuv asosida maktab o'quvchilarida raqamli o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish va raqamli texnologiyalar integratsiyasi | 371 |
| Xaydarova Zilola Normurodovna, Hasanov Samir Xayrulloevich | |
| Tasviriy san'at mashg'ulotlarida differensial yondashuvning psixologik-pedagogik asoslari | 375 |
| Bekmuratova Shoxida Ne'matjonovna | |
| Onlayn muloqot strategiyalarining talaba kommunikativ kompetensiyasiga ta'siri | 379 |
| Davlatova Ra'no Haydarovna, Islomova Shahlo Madat qizi | |
| Ajrim yoqasidagi oilalarni ijtimoiy-psixologik reabilitatsiya qilish mexanizmlarini takomillashtirish..... | 385 |
| Tojibayeva Nargiza Keldibekovna | |
| Raqamli muhitda yolg'izlik fenomenining nazariy tahlili..... | 389 |
| Turg'unboyeva Nodira Baxtiyor qizi | |
| Психологические последствия буллинга для личности подростка и его социализации..... | 392 |
| Амирова Луиза Маратовна | |
| Ta'lim jarayonida onlayn so'rov va refleksiya texnologiyalarining didaktik samaradorligi: nazariy va empirik tahlil | 395 |
| Majidov Anvar Tuychiyevich | |
| Влияние семейных кризисов на развитие личности..... | 399 |
| Туракулова И. Х. | |
| Комплексный подход к профилактике нарушений осанки у детей дошкольного возраста..... | 403 |
| Хасанова Галина Мамутовна | |
| Talabalarda milliy qadriyatlar asosida kasbiy kompetentlikni shakllantirishning psixologik-pedagogik texnologiyasi mazmuni..... | 407 |
| Xudoyqulova Zarifa Ummatqulovna | |
| Intellectual axborot tizimlari asosida ta'lim boshqaruvi avtomatlashtirish | 413 |
| Ernazarov Zohid Nazarovich | |

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

| | |
|--|-----|
| Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari | 418 |
| Shaxnoza Allaberganova | |
| Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishning nazariy-metodologik va falsafiy asoslari | 421 |
| Aknur Junisova | |
| Pedagogical Strategies for Forming Social Responsibility and Active Citizenship Competence in Primary Education..... | 425 |
| Aknur Zhunisova | |
| Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiy xavf turlarini tasniflash va ekotizimli yondashuv asosida diagnostika qilishning pedagogik imkoniyatlari | 430 |
| Manzura Qosmuratova | |
| Raqamli pedagogika va interaktiv innovatsiyalar asosida xorijiy til o'qitish: yangi ufqlar va ta'lim samaradorligi | 437 |
| Jumayeva Gulxan Amrullayevna | |
| Principles of Multilevel Assessment in Speaking..... | 441 |
| Billayeva Shohida Dilshod qizi | |
| Ingliz tili mutaxassslarining uslubiy kompetensiyasi va kommunikativ-metodik kompetensiyasi masalalari muammolari | 444 |
| Azimova Maxfuza Hasanovna | |
| Sun'iy intellektning ta'limda qo'llanilishi va talabalar qadriyatlar tizimi rivojlanishiga ijtimoiy-psixologik ta'siri | 448 |
| Boboyev Xamdani Ataxanovich | |
| Muloqot: shifokor va bemor muloqotining psixologik xususiyatlari | 451 |
| Isroilova O'g'iloy Isroil qizi, Davronov Abdurahob Turg'unbo'y o'g'li | |
| Bo'lajak o'qituvchilarni web lohiyalar va axborotlashgan ta'limdan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishning asosiy xususiyatlari | 454 |
| Jo'rayev Qo'ldoshjon Ismatullo o'g'li | |
| Maktabgacha ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari | 460 |
| Mirzaolimova Munira | |
| Raqamli ta'lim muhitida talabalarning mustaqil ta'limini tashkil etishning nazariy asoslari..... | 465 |
| Musayev Ashurali Shamshidinovich | |
| Ona tili ta'limida kreativ salohiyatni rivojlantirishning faoliyatli xususiyatlari | 469 |
| Qurbonova Oysha Beknazarovna, Qo'z'aliyeva Gulshoda Baxtiyor qizi | |
| Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ fikrlashni rivojlantirishda zamonaviy jahon ta'lim texnologiyalarining ahamiyati | 472 |
| Sagdatdinova Maftuna Nuratdin qizi | |
| Ikkinchi jahon urushi davrida front ortida o'zbek xotin-qizlarining qahramonliklari (1941–1945)..... | 475 |
| Saidova Iroda Xursandovna | |
| Maktab menejmenti: ma'muriy boshqaruvdan inson kapitalini rivojlantirishga o'tish..... | 479 |
| Tursunpo'latov Farxodjon Xoshimjon o'g'li | |
| Jismoniy tarbiya tizimida jismoniy tayyorgarlik sinovlari orqali salomatlikni baholashning kompleks yondashuvi | 485 |
| Usmonov Mansur Qurbonmurotovich | |
| Kredit modul tizimida bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining fasilitatorlik kompetensiyalarini takomillashtirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari..... | 489 |
| Xamidova Sabrina Abdurahob qizi | |
| Sun'iy intellekt vositalari yordamida bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish | 496 |
| Akhmedov Hasan Uzairovich | |
| Slalomda eshakk eshuvchi sportchilarning psixologik xususiyatlari | 502 |
| Abdakimov O'tkirbek Abduraupovich | |
| O'smirlarda o'z-o'zini baholash shakllanishiga oilaviy munosabatlarning psixologik ta'siri | 506 |
| Duvlayeva Yulduz Kubayevna | |
| Talabalarning raqamli savodxonligini fanlararo integratsiya asosida rivojlantirishning dasturiy ta'minotini joriy etish metodikasi | 511 |
| Ergasheva Xilolaxon Muydinjonovna | |



| | |
|---|-----|
| “Nofilologik oliy ta’lim muassasalarida kasbiy ingliz tili darslarida kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirishda vaziyatli o’qitish” (Situational learning) metodlaridan samaradorli foydalanish | 515 |
| Ilhomova Sh. I. | |
| Sanogen tafakkurini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari | 522 |
| Komilov Izzatillo Ikromjonovich | |
| Nikoh ajralishlarining ob’ektiv va sub’ektiv sabablari o’rtasidagi statistik tahlilni baholash | 525 |
| Shodiyeva Nodira Normamatovna | |
| Tinglovchilarda refleksiv ko’nikmalarni rivojlantirishdagi zamonaviy texnologiyalari | 528 |
| Usmanaliyeva Orzigul | |
| Shaxs tizimidagi karakterologik aksentuatsiyalar suitsidal xulq-atvorni paydo qiluvchi psixologik omil sifatida | 531 |
| Eshqulov Shavkat Rustam o’g’li | |
| Bo’lajak boshlang’ich sinf o’qituvchilarini tayyorlashda pedagogik innovatsiyalar xususiyatlari | 536 |
| Muxayyo G’ulomovna Muminjonova | |
| Maktabgacha ta’limda bolalar bilan innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik omillarni singdirish | 540 |
| Xoldorova Mashxura G’ulomovna | |
| Bo’lajak boshlang’ich sinf o’qituvchilarining konfliktologik komponentlarini rivojlantirish | 544 |
| Xadicha Muxammadiyeva Karomatovna, Zaripova Xolida Baxtiyor qizi | |
| Boshlang’ich sinf matematika darslarida “5E” modeli asosida ta’lim jarayonini tashkil etish tamoyillari | 549 |
| Karimova Sevara Shaxriddin qizi | |
| XIX asr Qo’qon adabiy muhitida hajviyot badiiyati (Muqimiy, Zavqiy, Furqat, Qoriylar ijodi misolida) | 552 |
| Abduraximova Zuxroxon Soyibjon qizi | |
| Ta’lim tizimida pedagoglarning stressga bardoshlilikini oshirishning innovatsion yondashuvlari | 557 |
| Usanova Bahoroy Eshpo’lat qizi | |
| Дидактические возможности искусственного интеллекта в дифференцированном обучении младших школьников | 562 |
| Мухтарова Лобар Абдиманнабовна, Шихназарова Сайёра | |
| Nutq madaniyatini rivojlantirishga yo’naltirilgan mashqlar va topshiriqlar tizimi | 566 |
| Muxtarova Lobar Abdimannabovna, Chorshanbiyeva Mahliyo SHERALI qizi | |
| Interaktiv metodlar orqali raqamli savodxonlikni rivojlantirish | 571 |
| Jahonova Xolida G’anisher qizi | |
| Badiiy pedagogika va virtual muzey integratsiyasi asosida talabalarda ma’naviy-axloqiy qadriyatlar tizimini rivojlantirish | 576 |
| D. N. Adilova, M. A. Irgashova | |
| Badiiy matnda takror qurilmalarning qo’llanishi: “Otamdan qolgan dalalar” romani misolida | 579 |
| Gulzoda Uzoqova Ramazonovna | |
| Raqamli turizm texnologiyalari asosida boshlang’ich sinf o’quvchilarida madaniy-ijtimoiy ko’nikmalarni rivojlantirish modeli va metodik ta’minoti | 584 |
| Ismatova Dilorom Hotam qizi | |
| Ijtimoiy tarmoqlarning o’smirlar o’z-o’zini baholashiga psixologik tasiri | 589 |
| Karatayeva Zamira Zakrulla qizi, Anvarova Muslima Boburjon qizi | |
| Ichki va tashqi motivatsiyaning talabalar faoliyatidagi roli | 594 |
| M. K. Muradova | |
| Talabalarda ehtimoliy tafakkurni rivojlantirishda cheksiz o’lchamli stoxastik operatorlar dinamikasidan foydalanishning didaktik imkoniyatlari | 596 |
| Madina Rasulova | |
| Bo’lajak boshlang’ich sinf o’qituvchilarining kreativ fikrlashini shakllantirish metodikasi | 600 |
| Mallayeva Gulshada Maxmudjonovna, Kurbanov Fazliddin Batirovich | |
| O’quvchilarning mustaqil ishlash qobiliyatlarini rivojlantirish texnologiyalari | 604 |
| Mamadaliyeva Barnoxon Ibragimovna | |
| Tibbiy-pedagoglarda akmeologik yondashuv asosida pedagogik madaniyatni shakllantirishning tarkibiy qismlari, mezonlari va ko’rsatkichlari | 606 |
| Xayitova Shahnoza Daniyarovna | |

O'SMIRLARDA O'Z-O'ZINI BAHOLASH SHAKLLANISHIGA OILAVIY MUNOSABATLARNING PSIXOLOGIK TA'SIRI

Duvlayeva Yulduz Kubayevna

Toshkent Amaliy fanlar universiteti

Pedagogika-psixologiya yo'nalishi talabasi

Ilmiy rahbar: Karimjanova Yoqutxon Urinbayevna

Toshkent Amaliy fanlar universiteti

Psixologiya kafedrasida katta o'qituvchisi

ORCID: 0000-0002-8721-5834

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'smirlarda o'z-o'zini baholash shakllanishiga oilaviy munosabatlarning psixologik ta'siri ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Hozirgi kunda oila muhitidagi emotsional yaqinlik, ota-ona va farzand o'rtasidagi munosabatlar, tarbiya uslublari hamda oiladagi psixologik iqlim o'smir shaxsining rivojlanishida muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Tadqiqot davomida o'smirlarning o'z-o'zini baholash darajasi va oilaviy munosabatlar o'rtasidagi bog'liqlik psixologik yondashuvlar asosida yoritildi. Shuningdek, oiladagi qo'llab-quvvatlash, ishonch va muloqotning yetarli darajada bo'lishi o'smirda ijobiy "Men" konsepsiyasining shakllanishiga xizmat qilishi, aksincha, nizoli va befarq munosabatlar esa past o'z-o'zini baholash holatlarini keltirib chiqarishi asoslab berilgan. Maqolada olingan natijalar asosida o'smirlarda sog'lom o'z-o'zini baholashni rivojlantirish bo'yicha psixologik tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: o'smirlik davri, o'z-o'zini baholash, oilaviy munosabatlar, psixologik ta'sir, shaxs rivojlanishi, oila muhiti, ota-ona tarbiyasi, psixologik iqlim, "Men" konsepsiyasi, emotsional qo'llab-quvvatlash, muloqot, psixologik xususiyatlar.

Abstract: This article scientifically analyzes the psychological impact of family relationships on the formation of self-esteem in adolescents. Nowadays, emotional closeness within the family environment, relationships between parents and children, parenting styles, and the psychological climate in the family are becoming important factors in the development of an adolescent's personality. During the research, the relationship between adolescents' level of self-esteem and family relationships was examined based on psychological approaches. In addition, it was substantiated that support, trust, and sufficient communication within the family contribute to the formation of a positive "self-concept" in adolescents, whereas conflictual and indifferent relationships may lead to low self-esteem. Based on the obtained results, psychological recommendations for developing healthy self-esteem in adolescents were developed in the article.

Key words: adolescence, self-esteem, family relationships, psychological impact, personality development, family environment, parental upbringing, psychological climate, "self-concept", emotional support, communication, psychological characteristics.

Аннотация: В данной статье научно проанализировано психологическое влияние семейных отношений на формирование самооценки у подростков. В настоящее время эмоциональная близость в семейной среде, взаимоотношения между родителями и детьми, стили воспитания, а также психологический климат в семье выступают важным фактором развития личности подростка. В ходе исследования на основе психологических подходов была освещена взаимосвязь между уровнем самооценки подростков и семейными отношениями. Также обосновано, что поддержка, доверие и достаточный уровень общения в семье способствуют формированию положительной "Я-концепции" у подростка, тогда как конфликтные и безразличные отношения могут привести к низкой самооценке. На основе полученных результатов в статье разработаны психологические рекомендации по развитию здоровой самооценки у подростков.

Ключевые слова: подростковый возраст, самооценка, семейные отношения, психологическое влияние, развитие личности, семейная среда, родительское воспитание, психологический климат, "Я-концепция", эмоциональная поддержка, общение, психологические особенности.

KIRISH

Bugungi kunda o'smir shaxsining psixologik rivojlanishi va unda o'z-o'zini baholashning shakllanishi dolzarb ilmiy muammolardan biri hisoblanadi. Jamiyatda yuz berayotgan ijtimoiy, iqtisodiy va ma'naviy o'zgarishlar o'smirlarning ruhiy holati, dunyoqarashi hamda shaxs sifatida shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsat-



moqda. Ayniqsa, oila muhitidagi munosabatlar, ota-ona va farzand o'rtasidagi muloqot, emotsional qo'llab-quvvatlash hamda tarbiya uslublari o'smirning o'ziga bo'lgan munosabatini belgilovchi asosiy omillardan biri sifatida namoyon bo'ladi.

Mazkur masalaning dolzarbligi O'zbekiston Respublikasida olib borilayotgan davlat siyosati va islohotlar bilan ham uzviy bog'liqdir. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim-tarbiya, yoshlar siyosati va ma'naviy-ma'rifiy ishlarni rivojlantirishga qaratilgan farmon va qarorlarida barkamol, mustaqil fikrlaydigan, o'ziga ishonadigan va ijtimoiy mas'uliyatni his etadigan yosh avlodni tarbiyalash ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Prezident farmonlarida yoshlarning psixologik salomatligini ta'minlash, ularning shaxsiy rivojlanishi uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, maktab va oila hamkorligini kuchaytirish masalalariga alohida e'tibor qaratilganini ko'rishimiz mumkin.

O'smirlik davri shaxs rivojlanishining murakkab va mas'uliyatli bosqichi bo'lib, bu davrda insonda o'z "Men"ini anglash, o'z imkoniyatlarini baholash va jamiyatdagi o'rnini aniqlash jarayoni kuchayadi. Shu sababli aynan ushbu davrda shakllangan o'z-o'zini baholash darajasi kelajakdagi ijtimoiy moslashuv, psixologik barqarorlik va shaxsiy muvaffaqiyatlarga katta ta'sir ko'rsatadi. Agar oilada sog'lom psixologik muhit hukm sursa, o'smirda o'ziga ishonch, mustaqillik va ijobiy o'z-o'zini baholash shakllanadi. Aksincha, oiladagi nizolar, befarqlik, haddan tashqari nazorat yoki emotsional sovuqlik o'smir ruhiyatida salbiy o'zgarishlarni yuzaga keltirishi mumkin.

Hozirgi kunda internet va ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi ham o'smirlarning o'z-o'zini baholashiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Virtual muhitdagi taqqoslashlar, ijtimoiy bosim va psixologik zo'riqishlar o'smirning ichki dunyosiga salbiy ta'sir etayotganligi sababli, oilaning qo'llab-quvvatlovchi va himoya qiluvchi funksiyasi yanada muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu jihatdan qaraganda, o'smirlarda o'z-o'zini baholash shakllanishiga oilaviy munosabatlarning psixologik ta'sirini o'rganish nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham muhim hisoblanadi.

O'smirlarda o'z-o'zini baholash shakllanishiga oilaviy munosabatlarning psixologik ta'siri mavzusining predmeti o'smirlik davrida o'z-o'zini baholashning shakllanishi va namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari, shuningdek, unga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik va shaxsiy omillar majmuasidan iborat.

Ushbu maqolani yozishdan maqsad o'smirlarda o'z-o'zini baholashning psixologik xususiyatlarini nazariy va empirik jihatdan o'rganish, uning shakllanishiga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash hamda ijobiy va adekvat o'z-o'zini baholashni rivojlantirishga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Ilmiy tadqiqot ishimizning vazifalari quyidagilardan iborat:

1. O'smirlarda o'z-o'zini baholash muammosiga oid psixologik, pedagogik va ilmiy adabiyotlarni o'rganish hamda tahlil qilish;
2. O'smirlarda o'z-o'zini baholash darajasini aniqlashga qaratilgan tadqiqot metodikalarini tanlash va empirik tadqiqotni o'tkazish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

G'arb psixologiya maktablarida o'z-o'zini baholash masalasi dastlab shaxsning "Men" konsepsiyasi doirasida tadqiq etilgan. William James o'z-o'zini baholashni shaxsning muvaffaqiyatlari va da'volari nisbatida shakllanadigan psixologik hodisa sifatida izohlagan. Uning fikricha, inson o'zini qanchalik muvaffaqiyatli deb his qilsa, o'z-o'zini baholash darajasi shunchalik yuqori bo'ladi. Keyinchalik bu yondashuv o'smirlik davrida shaxsiy ambitsiyalar va real imkoniyatlar o'rtasidagi ziddiyatni tushuntirishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qilgan.

Gumanistik psixologiya vakillari - Carl Rogers va Abraham Maslow o'z-o'zini baholashni shaxsning o'zini qabul qilishi va o'zini anglash jarayonining ajralmas qismi sifatida talqin etgan olimlar sirasiga kiradi. K. Rogers nazariyasiga ko'ra, shaxsning sog'lom rivoji ijobiy o'z-o'zini baholash va "real Men" hamda "ideal Men" o'rtasidagi uyg'unlikka bog'liqdir. A. Maslow esa o'z-o'zini baholashni ehtiyojlar ierarxiyasida yuqori pog'onadagi ehtiyoj sifatida ko'rsatib, o'smirlik davrida bu ehtiyojning qondirilmaligi shaxs rivojida turli psixologik muammolarga olib kelishini ta'kidlagan.

Ijtimoiy-psixologik yo'nalish vakillari esa o'z-o'zini baholashning shakllanishida ijtimoiy muhit va muloqotning roliga alohida e'tibor qaratganlar. Ularning fikricha, o'smir o'zini boshqalar munosabati, bahosi va kutilmalari orqali anglaydi. Ayniqsa, tengdoshlar guruhi tomonidan beriladigan baho o'smirlik davrida o'z-o'zini baholash darajasiga kuchli ta'sir ko'rsatadi.

Zamonaviy G'arb psixologlari o'z-o'zini baholashni empirik o'rganish metodikasini ishlab chiqib, uni shaxsning umumiy psixologik farovonligi bilan bog'laganlar. Ularning tadqiqotlari o'smirlik davrida o'z-o'zini past baholash depressiv holatlar, xavotirlik va ijtimoiy moslashuv qiyinchiliklari bilan bog'liqligini ilmiy jihatdan asoslab bergan. Bu esa o'z-o'zini baholashni "Men" konsepsiyasining markaziy komponenti sifatida izohlab, ta'lim jarayonida o'qituvchi va ota-onaning munosabati bu jarayonda hal qiluvchi omil ekanligini ko'rsatib bergan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

O'z-o'zini baholash shaxsning o'ziga xos psixologik xususiyati bo'lib, u insonning o'z shaxsiy sifatlari, qobiliyatlari, ijtimoiy ahamiyati va faoliyat natijalariga beradigan subyektiv bahosini ifodalaydi. Psixologik adabiyotlarda mazkur tushuncha shaxsning ichki "Men" obrazini shakllantiruvchi asosiy omillardan biri sifatida talqin etiladi.

O'z-o'ziga baho berishning shakllanishi va omillari. O'z-o'ziga baho berish har bir shaxsning hayotiy tajribalari va ijtimoiy aloqalari orqali shakllanadi. Shaxsning o'z-o'ziga baho berish darajasi va shakli uning bola va o'smirlilik davrida ota-onalar, o'qituvchilar va tengdoshlar bilan aloqalari orqali o'rganiladi. Aksariyat hollarda shaxs o'z-o'ziga baho berishni ijtimoiy muhitga mos ravishda shakllantiradi, bu esa ularning o'zini anglash jarayoniga ta'sir ko'rsatadi.

O'z-o'ziga baho berishning rivojlanishiga quyidagi omillar ta'sir ko'rsatadi:

1. Oila va tarbiya.

Oila - shaxsning dastlabki ijtimoiy makoni bo'lib, u yerda shaxs o'ziga bo'lgan birinchi munosabatlarni va o'zini baholashni o'rganadi. Ota-onalarning farzandlariga bo'lgan munosabatlari va ularga nisbatan qo'ygan talablari ularning o'z-o'zini qanday baholashini shakllantiradi.

2. O'qituvchilar va tengdoshlar.

Bolalik va o'smirlilik davrida o'qituvchilar va tengdoshlar bilan o'zaro munosabatlar ham o'z-o'ziga baho berishda muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilarning qiziqishi, rag'batlantirishi va baholashlari shaxsning o'ziga bo'lgan ishonchini shakllantiradi. Shu bilan birga, tengdoshlar o'rtasidagi o'zaro aloqalar shaxsning ijtimoiy maqomi va o'ziga bo'lgan bahosini aniqlashda katta ahamiyatga ega.

3. Shaxsiy tajriba va muvaffaqiyatlar.

Shaxsning o'z-o'ziga baho berish darajasi uning hayotdagi muvaffaqiyatlari va muvaffaqiyatsizliklariga bog'liq bo'lishi mumkin. Muvaffaqiyatlar o'zini qadrlash va ijtimoiy roldagi muvaffaqiyatli holatlarni mustahkamlasa, muvaffaqiyatsizliklar o'z-o'ziga baho berishni pasaytirishi mumkin. Shaxsning o'ziga nisbatan pozitiv fikrlarni shakllantirishda ijobiy tajribalar katta o'rin tutadi.

4. Madaniyat va ijtimoiy norma.

Madaniy va ijtimoiy omillar ham o'z-o'ziga baho berishga ta'sir qiladi. Turli madaniyatlarda o'z-o'zini qadrlash va o'z-o'ziga baho berish darajasi farq qiladi. Ba'zi jamiyatlarda o'zini jamoaning manfaatlariga qaratish o'z manfaatlarini ustuvor qilishdan ko'ra muhimroq bo'lishi mumkin, boshqalarda esa individualizm va shaxsiy erkinlik yuqori baholanadi.

Zamonaviy jamiyatda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, jumladan, smartfonlar, planshetlar, kompyuterlar hamda ijtimoiy tarmoqlar o'smirlar hayotining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Ushbu vositalar ta'lim olish, axborotga tezkor ega bo'lish va muloqotni rivojlantirish imkonini bersada, ularning nazoratsiz va haddan tashqari qo'llanilishi o'smirlarning psixologik rivojlanishiga, xususan, o'z-o'ziga baho berish jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli gadjetlar va ommaviy axborot vositalarining o'smirlar o'z-o'zini baholashiga ta'sirini ilmiy jihatdan tahlil qilish dolzarb masalalardan biridir.

O'smirlilik davri shaxs shakllanishining muhim bosqichi bo'lib, bu davrda o'z-o'zini anglash va o'z-o'zini baholash intensiv rivojlanadi. Psixologik tadqiqotlarga ko'ra, o'smirlar o'zlarini boshqalar bilan solishtirishga moyil bo'ladilar. Ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy axborot vositalarida namoyish etilayotgan "ideal obrazlar", muvaffaqiyatli hayot tarzi hamda tashqi ko'rinish standartlari o'smirlarning real imkoniyatlari bilan mos kelmasligi natijasida past o'z-o'zini baholash, norozilik va ishonchsizlik hissi yuzaga kelishi mumkin. Shu mavzu asosida 50 nafar o'smirdan "Yomg'ir ostidagi odam" metodikasi olindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

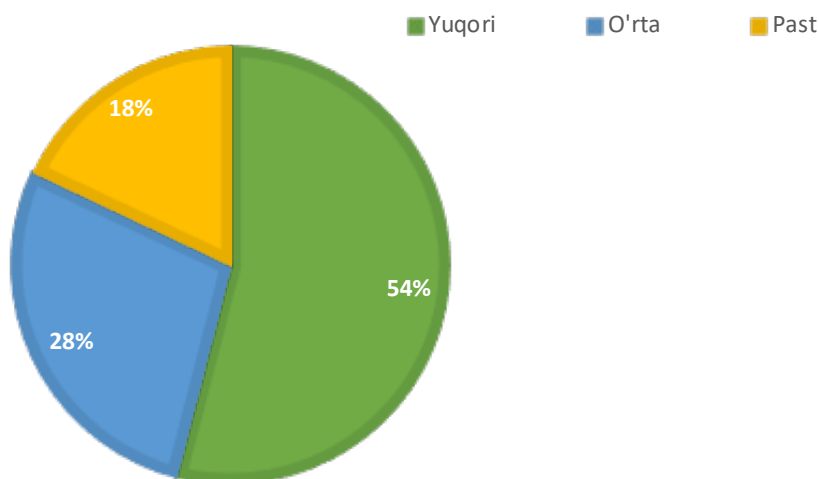
O'tkazilgan "Yomg'ir ostidagi odam" proyektiv metodikasi natijalariga ko'ra, tadqiqotda ishtirok etgan 30 nafar o'smirlarning o'z-o'zini baholash darajalari turlicha ekanligi aniqlandi. Natijalarga muvofiq, 17 nafar o'smirda yuqori darajadagi ko'rsatkichlar kuzatildi. Bu holat ularning o'ziga nisbatan yuqori talab qo'yishi, ichki kechinmalarga boyligi hamda ayrim vaziyatlarda o'zini tanqid qilishga moyilligini ko'rsatadi.

1-jadval: "Yomg'ir ostidagi odam" metodikasiidan olingan natijalar

| Jinsi | Yuqori | O'rt | Past |
|-------------|-----------|-----------|----------|
| O'g'il bola | 20 | 8 | 5 |
| Qiz bola | 7 | 6 | 4 |
| Jami | 27 | 14 | 9 |

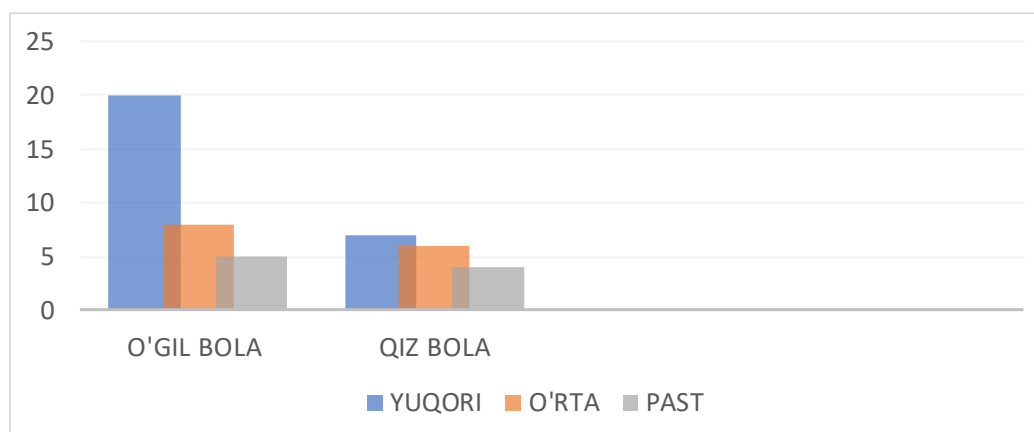


O'smirlarning 9 nafarida o'rta darajadagi ko'rsatkichlar aniqlanib, bu ularning o'z imkoniyatlarini nisbatan adekvat baholashi, vaziyatga moslashuvchanligi va psixologik barqarorligi o'rtacha darajada ekanligini bildiradi. 4 nafar o'smirda past darajadagi ko'rsatkichlar qayd etildi. Bu esa ularning o'z-o'zini baholashi pastligi, o'ziga bo'lgan ishonch yetarli darajada shakllanmaganligi hamda o'z imkoniyatlarini past baholashga moyilligini ko'rsatadi.



1-rasm: "Yomg'ir ostidagi odam" metodikasiidan olingan natijalar umumiy foizlarda

Umuman olganda, natijalar o'smirlar orasida o'z-o'zini baholash bilan bog'liq muammolar mavjudligini ko'rsatadi. Ayniqsa, past darajadagi o'smirlar bilan psixolog yordamida individual psixologik ishlar olib borish, ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish va ijobiy "Men" konsepsiyasini shakllantirish muhim hisoblanadi.



2-rasm: "Yomg'ir ostidagi odam" metodikasiidan olingan natijalar qiz va o'g'il bolalar alohida hisoblangan foizlarda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, tadqiqot davomida qo'llanilgan "Yomg'ir ostidagi odam" projektiv metodikasi asosida olingan natijalar o'smirlarning o'ziga bo'lgan munosabati, ichki kechinmalari va psixologik holati turli darajada ekanligini namoyon etdi. Jumladan, ayrim o'smirlarda o'ziga ishonch va adekvat baholash shakllangan bo'lsa, ayrimlarida esa past o'z-o'zini baholash, ichki xavotir va o'z imkoniyatlariga nisbatan ishonchsizlik holatlari kuzatildi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, oiladagi sog'lom psixologik muhit, ota-ona tomonidan qo'llab-quvvatlash, samimiy muloqot va emotsional yaqinlik o'smirda ijobiy "Men" konsepsiyasining rivojlanishiga xizmat qiladi. Aksincha, oiladagi nizolar, befarqlik, haddan tashqari tanqid yoki emotsional sovuqlik o'smir ruhiyatiga salbiy ta'sir ko'rsatib, uning o'z-o'zini baholash darajasining pasayishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli o'smirlarning psixologik salomatligini mustahkamlashda oilaning tarbiyaviy va psixologik roli alohida ahamiyatga ega.

Ayniqsa, past darajadagi o'z-o'zini baholash kuzatilgan o'smirlar bilan individual psixologik ishlar olib borish, ularda o'ziga ishonch hissini rivojlantirish hamda ijobiy shaxsiy sifatlarni shakllantirish muhim hisoblanadi. Tadqiqot natijalari o'smirlar bilan ishlovchi psixologlar, pedagoglar va ota-onalar uchun amaliy ahamiyatga ega bo'lib, sog'lom va barkamol shaxsni tarbiyalashda muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Umuman olganda, olingan empirik natijalar o'smirlarda o'z-o'zini baholash muammosining dolzarbligini yana bir bor tasdiqlab, keyingi bobda ijobiy o'z-o'zini baholashni shakllantirishga qaratilgan psixologik tavsiyalar ishlab chiqish uchun mustahkam ilmiy-amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Bitiruv malakaviy ishida olingan natijalar asosida shuni ta'kidlash mumkinki, o'quvchilarda o'ziga bo'lgan ishonchni oshirish maqsadida psixologik treninglar, motivatsion mashg'ulotlar va interaktiv o'yinlardan foydalanish tavsiya etiladi. O'rta darajadagi o'quvchilar bilan ishlashda ularning ijobiy jihatlarini aniqlab, mustahkamlash orqali yuqori darajaga olib chiqish mumkin. Ta'lim jarayonida o'quvchilarni rag'batlantirish, ularning yutuqlarini e'tirof etish va qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega. Sinf jamoasida sog'lom ijtimoiy-psixologik muhitni shakllantirish va saqlab turish lozim.

Bundan tashqari, ota-onalar bilan hamkorlikni kuchaytirib, o'smirlarning uy sharoitida ham ijobiy qo'llab-quvvatlanishini ta'minlash zarur. Bu davrda maktab psixologi tomonidan muntazam monitoring olib borilib, o'quvchilarning o'z-o'zini baholash dinamikasini kuzatib borish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik / Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. – Toshkent: O'zbekiston, 2016.
2. G'oziyev E.G'. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2002.
3. Karimova V.M. Oila psixologiyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2008.
4. Shoumarov G'.B. Yosh davrlari va pedagogik psixologiya. – Toshkent: Sharq, 2010.
5. Tashkenbaeva G. Psixologiyada o'z-o'ziga baho berishning tahlili. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
6. Немов Р.С. Психология. – Москва: Владос, 2003.
7. Кон И.С. Психология ранней юности. – Москва: Просвещение, 1989.
8. Yurevna S.N., Yulbarsova A.L. Psychological research by early twentieth-century scientists on the role of the doll in the development of the image of motherhood in children // International Journal of Early Childhood Special Education. – 2022. – Vol. 14, № 3.
9. Murodilovna P.G. Age Characteristics of Speech and Communication // Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2022. – Vol. 10, № 2. – P. 520–523.

- 
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari



MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.